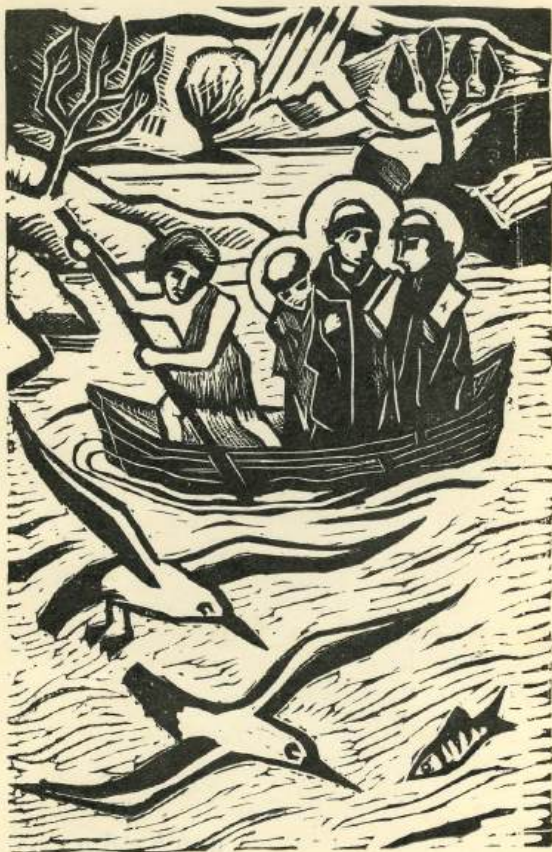

Š t e f a n Ž e r o m s k í

m u č e d n í c i

mučedníci

Š t e f a n Ž e r o m s k í

m u č e d n í c i

Stará Říše na Moravě l. P. 1937

Ctěné paní

MARII CVEKOVÉ, rozené Bílkové z Batelova,

v Dlouhé Brtnici,

vzpomínkou na rozmluvu dne 14. září 1937. Neboť když jsem se Vás tázal, jak se Vám líbí Braitův časopis „Na Hlubinu“, odpověděla jste: „Ach, já to už nečtu. Četba je teď pro mne čímśi posvátným; staví mne často do perspektiv smrti, a tu myslím, že třeba velmi pečlivě vybírat i čistí jen to, při čem duše jest unášena, co v ní vzbuzuje tužby věčnosti, čím jsme nabádáni, abychom trpělivě zemi dochodili, aby nás příliš nepřekvapilo, až se ocitneme před jamou hrobovou... V Braitově podnikání místo Kříže a hořkého Páně Umučení vidím jen traplivé mučení Božského Srdce a sice domýšlivostí, která nikdy neměla váhy Umění a Života v rukou.”

Tedy s tímto dátem Povýšení Kříže „slovo pozdravení a potěchy” z finale této básně budiž Vám věnováno.

Oddaně VYDAVATELÉ.

STEFAN ŽEROMSKI: MUČEDNÍCI

Nad nekonečnou pustinou plynula dubnová oblaka, když tři poutníci - Vojtěch, zvaný Adalbert, Radim, zvaný Gaudent a klerik Boguš, zvaný Benedikt, vyšli konečně z hvozdu a uzřeli před sebou řeku.

Minuvši sta lesních, horských i nížinných krajů, plynula nesmírná, jarními vodami vystouplá, zalévajíc nízký břeh, a bahnitou pěnou ukusujíc vysoké rozsedliny strmého břehu. Nemohla se vměstnati do mocného lože, obrostlého nekonečnými lesy, a proto její pravé rameno se obrátilo k východním nížinám a tvořilo nepřístupné potoky a mokřiny, jezírka i bažiny, oblévající velkým jezerem širokou vodní cestu. Viděli před sebou jakoby druhou Noteč, jíž se právě vyhnuli

suchým průsmykem kolem Turu. Stáli na místě, nevědouce, v kterou stranu jít.

Avšak o další cestě rozhodl osud. Uzřeli rybářskou pramici, sbitou z jedlových fošen, přilehlou k svahu vysokého břehu. Na tom voru dřímал člověk. Zeptali se ho slovanskou řečí, zdali by je nesvezl dolů po řece. Ochotně svolil.

Řekl jim touže slovanskou řečí, že si zde na Visle sítí i veslem vydělává na živobytí.

Vstoupili tedy do jeho prosté lodi.

Mladý rybář vzal do rukou dlouhá vesla, odrazil od břehu svou lodici a vezl je zátočinou, vyhloubenou ve dnu tůně.

Viděli před sebou po pravé i po levé ruce lesy velikých stromů, prastaré, zelené sosenovými korunami. Tu pustinu protkávala mladičká vesna jehnědami bříz a rozkvétajících topolů. Před jejich očima se ukazo-

valy a mizely v dlouhých pruzích mokřin obrovité hnáty dubů a lip, zbavené ještě listí, rudé mýtiny, lysé pahorky a trochu se již zelenající mokřiny. Korytem, před věky vyhloubeným uprostřed těch pustin i lesních lučin, nesly je pěnivé vody do mlžné dálky. Vysoko nad lesy plula jarní oblaka, z nichž jedna byla zlatavá, jiná jako sníh bílá a jiná barvy nebes. Poutníci pluli svou cestou, nevědouce, kam je vlny donesou... Pluli podobni oblakům.

Jejich duše nebyly zdejší, ale odjinud, nevrostlé do země jako lesy, ale byly jako mráčky, poslušné zákonů života i závanů nebe. Měly v sobě velkou a mlčenlivou samotu, každý jinou, každý jinak utvářenou, každý jinak bolestnou - jako tři vězeňské cely. Pozdvihla se jejich duše a stala se na tom člunu téměř jednou duší v třech osobách.

A pojednou všichni zazpívali radostný žalm. Jejich kolena se sklonila a klesla na fošny pramice, vodou zalité, a oči utonuly v nebi, pokrytém jarními obláčky. Ústa nejstaršího z poutníků se zasmála nebeskou radostí a vyklouzlo z nich podstatné slovo: „Přibližuje se ke mě v den, v němž jsem Tě vzýval, řekl jsi: Neboj se!“

Vedle kormidla, s tiše ležícími vesly v dlaních, stál mladý převozník. Jeho černé zřítnice se upíraly na příchozí z cizí země, a přeletuje zrakem s jednoho na druhého, ptal se jimi :

„Kdo jsou ti lidé?“

Ty oči, věčné oči, se vrhaly jako udice vlasu v tůň očí nejstaršího z poutníků, aby z jejich hlubin vylovily rybu tajemství.

„Kdo jsi?“ ptaly se oči lstivé zvědavosti.

Ale starcovy zřítnice, zacloněné nebeskou

mlhou, byly nevyzpytatelné jako tuň samé nebeské oblohy.

A Smutek, převážející apoštola, pocítí pronikavý hněv v propasti své bytosti.

„Přibližuje se ke mně v den, v němž jsem Tě vzýval, řekl jsi: Neboj se! šeptaly starcovy rty. „Ten je vyzkoušen, kterýž se nebojí, když já při něm stojím!“

Jeho oči útočily na poutníka vší silou, aby ho přemohly vnitřním úlekem, děsem smrti.

Na poutníkovu srdce zamířila všechna vůle a celá mohutnost nelítostné všemoci zabíjení ducha úzkostí smrti. Kde že by se našel na své cestě živý tvor, který by nezemdlel v tváři v tvář mlčenlivé visi smrti? Kde že by vytrvalo jakékoliv srdce a nechvěly by se závory jeho komor, když se jich cosi dotkne s bezhlasým výkřikem: - tvoje smrt! Kdo že by neopřel své síly o mdlobu žil,

o vzrušení nervů, o útěk rozumu v temnou propast záhuby, když v nitru pochopil jistou myšlenku, - slabý jako pískle pod matčinými křídly? Nebo by neměl výrazu kočky a sovy, kdož zažil v noci děsivé skrčení a potom chvění před smrtí? Odkud a kam šel ten, který se osmělil sám jediný býti ohniskem vůle všeho světa, odleskem i spolu bratrem Veškerenstva, - ten, kdož se usmíval k nebesům, hovoře, že je tam Druhý, jenž k němu tolikráte mluvil ve chvíli strachu: „Neboj se!“

„Neboj se?“

„Chvěj se v zoufalství!“

Tichý poutník se nelekl! Jeho oči byly veselé! Rozradovalo ho mávání křídel rychlého, jako vítr letícího racka, který přilétl od moře až nad mokřiny Visly. Rozradostnil ho temný a slizský hřbet štiky, která rozrazila

hlubinu zelených a bujných vln jako střela vypuštěná s tětivy. Radostí ho naplnil úděsný pohled veslaře, který v černých rukou třímal držadla vesel.

Zahanbila ho radost vlastní duše, vnitřní dobro, nadmíra bohatství, hojnost ducha, naplněného štěstím milosti - a proto začal hovořit k bratru veslaři, prahna mu odevzdati polovinu své radosti. Chvillemi používal tlumočnictví Bohušova, který znal pruskou řeč, soudě, že hovoří s místním člověkem, ale když Smutek odpovídal srozumitelně slovanskou řečí, mluvili dlouho tou rodnou mluvou, která jest na rozmanitých cestách rozmanitá jako vesna, léto, podzim i zima, ale jedna, tatáž, odvěčná, tak jako návrat ročních dob, na severu i na jihu, na východě i na západě. Odpovídaje na dané otázky o kraji i zdejším lidu, odpovídal polo-

nahý převozník, že zde, v těch lesních krajích, divoká a ničím neomezená svoboda jest jediným právem pro lidi, kteří kočují a toulají se po březích vod, vybírají včelí med, loví zvěř, vybírají ptačí vejce, loví ryby, - kteří rozrývají pluhem zemi a sypou do brázd semena prosa, ovsa, i žita, živí se chlebem nebo lesními jablky, spalují lesy, rozpouštějí smolu a vykopávají hrudy jantaru. Vypravoval, že nezkrocená samovláda těch, jejichž paže jsou silné, kolena nelítostná a zbraň vykutá ve vzdálených dílnách, která se těžko přemáhá neozbrojenou pěstí - to vše je veřejným právem. Mluvil však i o jiném právu, odvěčném, kterým se řídí zdejší lid po pravém i po levém břehu velkých vod. „Ženy zde,“ povídal, jsou jako věci, které se dobývají nebo kupují. Jestliže ten, kdož je vydobyl nebo nabyl, a tedy jejich vlastník, umí-

rá, zmírají na hranici, vrženy na ni davem živých, uškrtivše se před tím samy. Ženy i dcerky dávají se přibylým hostům k noční rozkoši. Otec zabíjí nově zrozené dcery ze zásady, ponechávaje jednu dívku v celém rodě. Žena nemá právo na nic, s výjimkou, že může hostům i domácím mužům umývati nohy, nebo seděti v jejich společnosti, když pijí medovinu a kumys. Zdejší lidé, za Vislou i za jejími přítoky, pálí nepřátele, za bitvy chycené, na volném ohni, nebo je drtí mezi trámy. Starce, vzaté do zajetí za loupežné výpravy do sousedních dědin, zabíjejí, malým dětem rozbíjejí hlavy o stromy nebo je napichují na válečná kopí, mladá děvčata, kvítím ověncená, vrhají po znásilnění na hořící hranice. Zdejší lidé za Vislou i za jejími přítoky uctívají medvědy, vlky, lesní mech, ale nade všechno hady.

Uctívají také oheň i velkou žlutou kouli, kovářem vykovanou a na nebe hozenou, aby lépe svítila. Zdejší muži, „povídal,“ jsou bojovníky a lovci, což znamená, že žijí z loupeží, nebo honí zvěř. V době hladu rozřezávají ženské prsy, aby z nich vychlemtali všechno mateřské mléko...

A uslyšev, že poutníci přicházejí od jihu, zeptal se převozník s úsměvem, zda tam, v těch slunných krajích, v srdci světa, ve svatých místech, jest lépe než zde, v mlhavé severní pustině? Zda tam konečně již ustalo ukrutenství a barbarství? Zdaliž tam právo, vytvořené jasným rozumem, dobrou zkušeností a neomylnou ctností, stalo se již svatým zákonem?

Poutník se zajíkl. Temně se zadumal, protože neuměl lháti.

Právo! Právo! Právo!

Připoměl si právo, které musil přemáhati, i právo, které nesl jako svaté desky, běže po cestách země od jednoho konce až k druhému konci. Připoměl si otčinu i cizinu, vyhnanství, útky, návraty plné nebezpečí a opět útky. Přelétla před ním děsivá vzpomínka nedávné vraždy:

Spytimír, Pobraslav, Česlav se svými ženami, dětmi i příbuznými, jeho rodní bratři, byli vyvražděni po urputném boji v obraně práva rodového knížectví - podle zásady práva jiného. Ach, právě on byl toho příčinou. Protože byl ochráncem cizinců v otčině, Němců i Poláků, - i chráněncem Němců, protože usiloval zavést v otčině zákon Kristův, přijatý od Němců. Byl chráněncem Němců a proto se odřekl pokrevenství s knížecí rodinou českou, ale i příbuzenství po bábě s královskou rodinou franckou, - proto

se dobrovolně zřekl práva na Libici, kníže-
cího sídla nad pátou částí české země, proto
bos a v nuzáckých hadrech vešel do města,
kde byl ustanoven biskupem, proto spal na
holé zemi s kamenem pod hlavou, zkracuje
spánek modlitbou, proto málo jedl, postě se
často a přísně, proto jenom o svátcích poží-
val oběda, proto se namáhal těžkou ruční pra-
cí, navštěvoval choré, vykupoval z handlíř-
ských rukou polské válečné zajatce za každý
groš, který měl, - proto rozdal všechno chu-
dým, proto trávil život o modlitbě, v kontem-
plativním mlčení a v rozmluvách s lidmi
moudrými a svatými, proto bojoval se svě-
tem o Kristův zákon, proto chtěl smířiti ne-
přátelství a přiměti svůj národ k poslušen-
ství hierarchie římské církve, proto chtěl
českou církev smířiti s církví německou,
odstranit nepřátelství Čechů k Němcům...

Byl cizincem v otčině, cizákem, vnukem Němkyně, zpřízněncem nepřátel, přítelem císařovým.

Zamyslí se poutník nad právem, které císař Otto, plnomocník boží, zázrak světa, nesl v mladistvých rukách. Vždyť císař nechtěl být Němcem jako Ptáčník, otec i děd, přemožitelem autiskovatelem plemen, ten Řek, snící o vzkříšení císařství Augustova a Konstantinova, toužící vzkřísit na zemi myšlenku, zrozenou v rozmluvách s Gerbertem, svatým Romualdem a svatým Brunonem. Neměl rád Němce, a pobyt mezi nimi měl za vyhnanství ze slunečných jižních krajů, ze svého hlavního města - Říma.

Vždyť byla v jeho extatické duši náruživost k pokání a k umrtvování, vášnivost k pěstění čisté ctnosti, sny opustit trůn a uzavřít se v klášteře. Poutník znal tu duši, vždyť

tolikráte vyslechl její nejupřímnější zpo-
vědi.

Císař! Bruno, příbuzný císařův, Řehoř V.,
zapuzený Crescentiem. Crescentius mladší,
vládce Říma, věčný spiklenec proti vládě
Němců nad Itálií, hledající po celém světě
až k válečnému táboru polského Boleslava
Chrabrého, nepřítele svého nepřítele, ně-
meckého císaře, - strašně Tammonem po-
ražený. Jeho tělo bylo kolébáno větrem prá-
vě tam, v srdci Říma.

Jan Filagatos, oblíbený Řek, opat nonantol-
ský, arcibiskup Placencie, vyslanec a učitel
císařův, přítel císařovny Teofanie, Crescen-
tiův spojenec, po smrti Jana XV. vsazený na
papežské křeslo jako Jan XVI., „nevinný“...
Jeho mrtvola visící na háku právě v srdci
Říma! Z příkazu ctnostného císaře, zvaného
mirabilia mundi! Na rozkaz svého protiv-

níka, Němce Brunona Řehoře V., strašně zraněný, s uťatýma ušima, uťatým nosem, s pahýly rukou, po lokte useklými, s vytrženým jazykem a s vylouplýma očima byl postaven před kolegium kardinálů po vyvlečení z vězení... Mladý papež Řehoř stanul před svým protivníkem, strhuje pontifikální oděv s žijící mrtvoly, káže ho nahého vyvléci na ulici, přivázati zády k oslu tak, že se musil pahýly rukou držet ocasu a káže ho vésti ulicemi uprostřed strašné luzy, tím pohledem rozradované. Každý měl právo tupiti a bítí vzdoropapeže, a on sám musil před svou strašnou smrtí nésti na sobě nápis: „Hle, toť trest tomu, kdo chtěl zahnati s trůnu římského papeže!“

Právo!

Právo náměstka Beránka Božího!... Tiché šepoty o sedmnáctiletém papeži Janu XII.,

že se zaprodal ďáblu a pil na jeho zdraví, že, hraje hazardní hry, vzýval Junonu a Venus, že desítileté dítě jmenoval biskupem v Todi, že z lateránského paláce učinil veřejný dům, že vydržoval četné souložnice, že v době svého osmiletého pontifikátu kázal zmrzačit, oslepit a uvěznit mnoho prelátů, že nosil meč, šišák a pancíř...

Obležení Andělského hradu císařskými biřici a hrůza obrany. Velké hliněné konve vařícího oleje, horká voda, hromady mlýnských kamenů, trámy a padající zdi, letící na hlavy a štíty sluhů snílka, zázraku světa. Crescentiova kapitulace a její přijetí mladým císařem... Tehdy Crescentius vychází ze své nedobytné pevnosti, aby vstoupil, ó hanbo! ó podlá zrado! na nejstrašnější z popravčích lešení! Překupnictví, vyděračství, vlády žen na dvoře papežském!

Srdce se při těch vzpomínkách otřáslo hnusem. Krvavé děje plynuly všude dlouhými řetězy!... Rodná krev stékala před očima znovu po stupních otcovského hradu. Pomsta, vybuchující ze dna duše, jako vybuchuje oheň a dým z kráteru sopky nad lazurovým mořem, uhašená nadlidským vypjetím vůle, zakázaná sobě samému, svatým znamením odpuštění, zalitá vodou lásky. Pokoj Vršovcům! Pokoj Boleslavu Rudému! Pokoj vrahům a lásku katům, kteří přišli vyhnat ze svatyně cizoložníci, aby její mladou hlavu usekli. Však i oni zanechali sekýr, když on sám mužně proti nim vykročil. Pokoj přátelům - Crescentiovi i Filagatovi, Řekovi, nepřátelům císaře, „nevinných“, mučedníkům!...

Ale na spáleništi, až na dno zalitém vodou odpuštění, se kolébá plamen žalu a bloudí

tam dým smutku, který žádná duševní síla nemůže zahnati. Kamkoliv se odvrátí zrak, všude je nenávist, pomsta, nadvláda, zrada, násilí, a jako meč celou bytost pronikající výsměch vítězství hrubé síly! A hle, tak se uzavřel kruh vzpomínek! Slovo odpovědi zemřelo na ústech. Nebylo co říci mladému převozníkovi o světě vzdáleného jihu. Ruka se sama vztáhla, aby požehnala život viditelného světa mimo lidi. Oči se upřely na blýskavý hřbet štiky, připomínající zelenou, neproniknutelnou temnotu vodní hlubiny, na štiky, jež číhala v průzračné hlubině jako dravý šíp, žádostivý žrádla a plný touhy po utracení života své oběti. I vrhla se krásná, štíhlá štika, kat, životu vlastních dětí nebezpečná, na stříbrný blesk nevinné plotice, jež naplněna láskou, tančila čtveračivě na hladině hluboké, rychle tekoucí viselské

vody. Temný mrak zaclonil poutníkovi oči, a jeho mysl se rozdvojila, nevědouc, komu z těch dvou žehnat. Oči se odvrátily od pohledu na číhající vraždu, a hledající pro sebe oddechu a útěchy v nebesích, zahlédly rychlé pohyby plavých křídel bělohlavého a dlouhozobého racka, který se vznášel a klesal nad vodou, číhaje na dravou štika. Oči se zavřely. Mysl odlétla daleko. Oddychla vzpomínajíc nevinných a nikomu neubližujících hlaviček narcisů i spleti modré lékořice, dobré, nevinné a v sobě čisté, za vysokými zdmi na Aventinu, v Alexejově klášteře. Připomněla si v krátkém vidění bílou hlavu Soracte v lazurovém úpale. Ucítit v chřípí vůni rozkvétajících topolů, nesoucí se od úbočí svatého Sáby hlinitou cestou, starou via Ostiensis, lemovanou trnkovými keři.

Jaký to hořký žal se vinul za tichou vinici z hrubých pňů, úctyhodných, rostoucích v řadě pod zdí Servia Tullia! Kolik snů se počalo v těch balvanech, velikosti vykrmeného vola, v arkádách, spojených vlastní svou tíží a obklopených břečtanem!

Vzpomínka nesla duši podél té zdi, běžící mezi svatou Priskou, Balbinou i Sábou, podél kalné vody Tibery až k Cestiově pyramidě.

Oči znovu viděly milovaný sad, kde motyka, rozbíjející hrudy uschlého vápence, písku i hrudy vápenného tufu, zvonila bijíc do pohanských rozvalin. Říkalo se, že jsou to ruiny Dianiny svatyně, že jsou to základy Rémoveva hrobu. Kdož má pravdu? Dobrotivé hrozny vinice těžce a snivě visely nad tou zemí, zdeptanou nesčetnými pokoleními polobohů, bohatýrů i ubohých, temných pro-

stáků - dozrávající lahodně v slunci, které rozpaluje svým žářem kameny thermů Caracalli, v nížině za svatou Balbinou, kameny velkého zbořeníště Cirku Maxima v údolí zvaném Murcia, úbočí Aventina i Palatina, a padá ohnivým požárem na starou cestu Moletta, přetínajíc dva blízké aventinské pahorky. Všichni přešli tou cestou Moletta z jižního výběžku Remova, míříce k Římu, hlavnímu městu zemského okrsku - přeběhli, vzdálili se, zmizeli. Zůstalo svaté ticho. A hle, tou cestou Moletta byly převáženy ostatky svatého Alexeje, uprostřed nesmírného davu lidu, který se nechtěl rozejíti, třebaže bylo na tu cestu házeno zlato i stříbro, aby se lid rozestoupl.

Alexej pojav za ženu dceru mocného císaře, ve svatební noci se rozloučil s ženou a ležel před kostelní branou tak dlouho, až se po-

hnulo srdce Bohorodičky. Vítr ho přináší z Edessy do Říma. Otec ho nepoznal - a nepoznala ho žena...

Přišel stesk, žel po bratrech - po Janovi z rodu Canapariů, dobrém a chorém, - po Janovi, moudrém v Bohu, z rodu Campaniu, - po Theodorovi, arcibiskupu z Egypta, mlčícím, - po Lvu, opatovi. Což nebyli jako narcisy a glycynie bez hříchu, čisti v sobě, nevinní? Cožpak nebyli jako svatý Alexej? Co je ze čtyř stran světa svedlo k té poustevně? Cožpak nehledali totéž? Dali slib dobrovolné chudoby podle světcova vzoru, hotovi spáti pod schody otcovského domu, nepoznání a pohrdání, odřekli se bohatství, moci, slávy i možnosti užívatí rozkoše. Pohroužili se v dumavý život na Aventinské hoře, putující k tomu místu z Asie, Syrie, z Egypta, ze severu i západu Evropy. A jiní

hosté, - Řehoř, příbuzný císařovny Teofanie, Nother, biskup lutišský, Abbon, opat z Floriaku, Majol i Odillon, Jakub z Afriky a nešťastný nejnešťastnější na zemi, Filagatos... Řekové, Syrové, Slovani i Němci, Francouzi i Vlaši. Všichni - vznešení páni světa, knížata i velmožové, dědicové Štěstěny, vlády i štěstí! Hledači ticha i chudoby, snění v pokoji, i zpytování své duše.

A mezi nimi všemi nejvznešenější hlava jako obraz Soracte ve vzdáleném horizontu se ukázala v prudkém snu:

Nilus!

Při vzpomínce na tu tvář vyplul úsměv na poutníkovy rty. A úsměv ten nebyl odpovědí na otázku Smutka, lodníka. Nebeský ten úsměv rozpálil nový výbuch vzteklého hněvu v převozníkovi.

Vyrvat ho jako nenáviděnou bylinu!

Zdeptat ho jako jedovatou zmiji!

K dílu!

V napjatém pohledu zavřela otázka:

„A což Nilus? Moudrý Řek, zkušený profesor, hluboký sybarista, předvídavý abnegát? Zdaliž pak se neprotřel za mlada všemi lečkami, tajemstvími přepychu, prostopášnosti a rozpustilosti? Zdaž nepoznal a nevyužil všeho, co dává bohatství, moc i nadvláda? Cožpak není výkvětem egoismu, objevem subtilní aristokracie, pronikavě i opatrně si uvědomujícím prostředky prodloužení života na zemi svým zřeknutím se přesycenosti i hojnosti, jimiž se přejedl i znudil a zaslíbením se moudré skromnosti a obezřelé hygieně? Co jest platen jeho věčný klid myslitele, linguisty i kaligrafa, jeho nevzrušitelná lhostejnost k bouřím světa v zátiší poustevny - proti skrytému mučednictví, straš-

nému děsu i vnitřním torturám „zločince“ Filagatosu, nebo proti úmyslům i vášním Boleslava Rudého! Chladná jeho duše dbá o sebe, o záchranu a spasení sebe samého z oceánu lidské žádosti a trýzně. Pohltila v sebe nebesa i zemi, sebe samého nad svět povznesla a postavila na místo všeho bytí. Nilus se odvrátil od otcovrahů, jimž vašeň zhubila lásku i rozum, od tyranů, kteří nosí v duších dědictví zločinů svých pradědů i otců, od vražednic dětí, které nesou na svých útlých pažích kouzla plemen i hrůzu vzpomínek na činy, vykonané jejich rukama v století temnoty; od zločinců, zrádců, katů, jimž vykonané dílo vzalo posledního soudruha i posledního přítele: hluboký spánek. Spí klidně v Pánu Nilus, nestaraje se o nic, kromě dokonalosti své duše, kromě bezduchého honosení se svou jalovou ctností, ni-

komu nepotřebnou. Poutník protřel dlaní zřítelnice:

„Jakže? Nilus?“

Onen stařec v poustevně pod Bari, v stínu věčných dubů Valla Luce? Džbán vody a hrst sušených fíků! Kámen v koutě jizby jako podušku pod hlavou! Ubohý a rozedraný hadr jako oděv! Sebepoznání, uzdravení, přímý pohled očí, objetí duše duší! Rozmluvy, snící ne o tomto světě, ale o onom, nalezení andělských substancí v sobě samém a sjednocení se s nimi, pochopení jich až k nejhlubší jistotě, aby sám spěl k světlu věčnému. Ustavičná práce, vytrvalá, v každé minutě mužně odhodlaná, aby přemohla v sobě zvíře, rozkošníka, lotra, zbojníka, krutost, tyranství, touhu po slávě i nadbytek hojnosti. Věčná námaha, aby byl neznám, zapomínán, vzdálen všeho, co jest

slávou, být pokorný, být tichý, být ničím, sebou samým, být dobrým pro dobro, být úsměvem a v milosti.

„Ó mistře, ó bratře!...“ vzdychl apoštol, „ave, atque vale...“

Rozevřely se kraje novocerkevských a jemlických, i lečkovských lesů. Velká řeka, rozlivši se ze svých strmých břehů, rozervaných v divoká údolí, plynula bohatou, úrodnou nížinou, kterou si společně s mořem sama vytvořila. Olbřímí topoly, jilmy, vrby i břízy zacláněly výhled na nesmírné lány trav a květů, na zarostlá jezírka i na močály mezi Nogalem i Vislou a mezi rameny Visly a Motlavou. Když však loď připlula k místu, kde se dělila na několik proudů, tekoucích na sever, východ i na západ, jako Stará Visla, Škarpava a Lenivka, obrátil převozník kormidlo na západ a poháněl lodici vesly široce

rozlitou Lenivkou, tišinou těch vod, sítinami i třtinami zarostlou, podél Basacké Pastvy, podél vysoko zvednuté Kosy, plné vysokých sosen, lip i buků. Na západě i na severu té strany bylo vidět vysoké pohoří, pokryté temným mohutným lesem. K těm výšinám zamířil veslař svou lodici, obrátiv ji v koryto řeky, kterou nazval Motlavou. Pracuje těžce vesly, ukázal na střechy, na dřevěné sruby, na ostré ploty a na zavřené brány hradiště, které nazval Gdánskem, v dáli na pozadí hrbolatých pahorků mezi říčními rameny...

Tři poutníci vystoupili z lodi, a minuvše rybářskou osadu mezi Vislou, Motlavou a Raduní, sem i tam rozházenou, šli k branám hradiště. Hrad stál na vysokých základech, se všech stran obklopený ochrannými valy, od spoda hlinou pevně upevněnými. Hlu-

boké příkopy, naplněné plesnivou vodou, obklopovaly hradní palisady; padací mosty byly zvednuty a řetězy ohromných dubových trámů byly přitaženy k mocným branám. Příchozí se ohlásili strážím a byli vpuštěni...

Našed v gdánské tvrzi, před třemi lety polským králem Boleslavem dobyté, vojenskou posádku, pobyl tam apoštol s třemi druhy nějaký čas.

Hlásal v hradě i v rybářské osadě Kristovo evangelium. Velitel hradu, vojevoda Zmyslav, z rodu malopolských Gryfitů, dal mu vojíny, veslaře i velkou loď, která vyvezla boží poutníky na širé moře. Rozvinuvše plachty, nadmuté západním větrem, pluli na východ. Jeli kolem Kosy Viselské i Svěží a v noci vystoupili kdesi v kraji sambijském, na jižním cípu Kuronské Kosy, kam již ne-

sahala Boleslavova paže. Z toho místa tři samotáři vrátili s poděkováním polskou loď i celou její posádku, vojáky i lodníky, do gdánského hradiště. Zůstali na písčitém pobřeží, splachovaném vlnami. Noc ztrávili v pustině v oné neznámé zemi. Ráno zahlédli veslaře, který je byl přepravil po Visle až do Gdánska. Ten to byl, kdož je svou lodí dovezl na ostrov, snící uprostřed obrovských stromů, v ramenech ústí řeky. Apoštol ustrojiv se do svého biskupského oděvu a oba jeho soudruzi - Radim a Boguš - do svých, a šli k lidským příbytkům. Ale když zatloukli na vrata jednoho sídliště, jeho obyvatelé vyběhli ve velkém davu a s divokým křikem je zahnali od prahu. Jeden z nich, pohanský žrec, udeřil biskupa do zad veslem a povalil ho na zem. Odešli tedy z té nehostinné osady, přepravili se na druhý břeh

řecky a vešli na tržiště, zvané Cholin. Tam jeden domácí člověk je pozval a uvedl do svého domu. Při zprávě o tom shromáždil se velký počet pruského lidu, dorážíje útočnými otázkami.

„Kdo to byl? Odkud přišli? Proč se zde vylo-
dili?“

Apoštol vykládal a Boguš tlumočil na zdejší řeč. Že jsou Slované, přicházející z polské země, kterou Boleslav přivedl ke Kristu. Biskup je sluha toho, který stvořil zemi i nebe. A přichází, aby je vyrval z rukou satanových. Při těch slovech dav spustil veliký křik plný potupy a rouhání. Mávali mlaty nad hlavou příchozích, dupali, tloukli palicemi do země, hrozíce smrtí, jestliže se okamžitě nevrátí tam, odkud přišli. Kunigas z Cholinu odpověděl Bogušovými ústy:

„My a celý náš kraj máme svoje právo a pod-

le stejného zvyku žijeme. Jestliže spěšně ne opustíte této země, zhynete zítra, protože žijete podle jiného zákona!“

Donuceni vůdcovým rozkazem i hrozbami luzy, ustoupili do lodi a vrátili se na břeh Svěží Kosy. Pět dní pobývali v zdejší kraji a šestého dne časně ráno odešli odtamtud, míříce k Gdánsku, směrem severozápadním. Kolem poledne se vypletli z hustého lesa a stanuli na mýtině. Tam Radim sloužil mši svatou a biskup Vojtěch přijal hostii. S hlubokou vnitřní radostí prožíval Vojtěch mysterium věčné mše. Ponořil se v zázrak výrazů nikdy nehasnoucích, které obsahují jakoby život i smrt a mezi životem a smrtí ukazují přečistý, bílý chléb lásky. Tolikrát prožitý obřad mše stal se mu něčím novým, po prvé viděným, teprve nyní slyšeným. Jak mu bylo v srdci radostno vidět očima pěšinku mezi

životem a smrtí, stopu mezi tímto a oním světem, která se při mši uprostřed mraků rýsuje. Ó, jak nebeskou byla pohoda rozeštěná nad těmi slovy, nad vnitřní hodnotou slov, nad klidným jejich vědomím smrti! Každý zvuk s výše volající, který v stádech vlků, zbojníků, zrádců, tupitelů, taškářů a zločinců nalézal jenom syny boží a bratry andělské, a v tělech zmazaných krví a špínou nachází duši, dojde na určené místo a probouzí v srdci andělské pocity. Rozkaz pozdvižení srdce do výše zajisté povznášel srdce k Bohu. Rozkaz zapálit v sobě plamen modlitby rozněcoval tak horlivou a plamenou, že tělo padalo s ducha jako obnošený a špínou těžký oděv. Duch sám nacházel své místo před tváří Boha, volaje s chvěním, s rozkoší věčně novou a uchvacující: Svatý, Svatý, Svatý! Když kaplan Radim pozdvihl

obětní kalich do výše, biskup, klečící za ním, měl nebeské vidění, které ho naplnilo nadpozemskou radostí. Zdálo se mu, že ten kalich se vznáší nad vysoké a staré stromy, že se dotýká neprůhledných mraků i blankytu nebe. Něco více se mu zdálo! A pochopil makavým fysickým pocitem - jsa odtržen neznámou silou od země a pozdvižen do vzduchu - že to ten milovaný bratr, v jehož žilách plyne otcovská slavníkovská krev, třebaže ho zrodilo lůno jiné matky, ho zdvíhá jako víno svatého kalichu oběti chvějícíma rukama, - v pláči i v modlitbě třímá vysoko a že ho vznáší až k nebesům. Sladko bylo tak ležet ve vzduchu na chvějících a neomylných bratrských dlaních, vysoko, vysoko v nebeském nadšení a doprošovat se nejhorlivější modlitbou nesmrtelného Boha, aby ho přijal a vzal s bratrských unavených rukou a

aby ho přitulil na svá prsa. Zmítalo se srdce zbouřené jako dubové haluze, které spleteny visely nad hlavami věrozvěstů.

Uprostřed mýtiny na příjemném pahrbku stály olbřímí duby. Jejich tisícileté pně byly pokryty chumáči výrostků, silnými vrstvami staré kůry barvy měděnky a zčernalého bronzu, hlubokými rýhami, kudy po staletí stékaly nebeské vody k zemi a klikatými ohořelými čarami po blesku. Vysoko ve vrcholu se ty obrovské pně rozvětvily v les vidlic ohromných větví, haluzí a nespočetných prutů. Větve nebyly ještě pokryty listím. Nohy cizozemců se brodily v hluboké podušce starého listí, v šelestivém prachu zlaté barvy, pomíchaném množstvím žaludů a duběnek.

Poslové Církve nevěděli, že to místo, na kterém sloužili mši, bylo obětištěm bohů toho

kraje! Nebylo dovoleno nikomu, zvláště cizinci, vkročit na pahorek ve stínu posvátných dubů!

Po skončení mše, jsouce velmi unaveni, posilňovali se hlízami a kořínky některých rostlin, vesnou probuzených k životu, a pupenci rozkvétajících stromů. Potom v únavě ulehli. Přituleni k sobě, ohřívající se navzájem tělesným teplem a chráníce se suchým listím před jarním chladem, tvrdě usnuli. A když nejhlubší spánek uzavřel jejich víčka, slyší v sobě biskup nevyslovitelnou melodii. V lehkokřídleém snu vidí před sebou Smutka, převozníka, jak opřen o peň velkého dubu hraje jako menestrel na pětistrunné normandské viole. Nepřemožitelná moc té hudby, nejvyšší, nejvytrvalejší síla země, která na prach ruší vůli tyranských vládců a usmiřuje divokost němých zvířat, naplnila

srdce. Přivábila z nicoty prelud květu ostré, pronikavé a jemné vůně a nikdy neviděné koruny.

Bojovník boží silou své vycvičené železné vůle zaháněl od sebe melodii a její umrtvující vůni, která tak důmyslně a současně tak prostě zjevovala zapomenutá tajemství, jsoucí na počátku i uprostřed života, včera i dnes. Chvilé dávné, propadlé v soumraku času, zhynulé v nepaměti, stávaly se dnešními, stokráte výraznějšími než ve skutečnosti. City zaniklé v dětství, v mládí, v českých polích i na pastvinách, na pahorcích, v rodném domě, kdy jako kníže čtrnácti žup, úředlného to panství, jako mladík andělské krásy, první v družině rytířů, v Magdeburgu pod dozorem Otrikovým, přítel Thietmarův i Brunonův v daleké cizině, kdy jako ubohý tulák šel bosý do světa, všechny ty

vzpomínky ho nyní dohonily a našly. Obrazy měst, někdy oku milé, rodných i cizích, pochmurných i radostných, svaté úsměvy - i rozpustilé záblesky divokých očí, odkudsi z pradávna závany jarních větříků, vůně rozmarinových vrb, sluncem prohřáté vůně resedy, touhy i žádosti, které se již propadly v propast a staly se ničím, věci - sny, vidění příhod - bezbarvé, dlouhé pruhy, pohledy mladické imaginace a popudy vůle, zazděné neustále v sylogismech vyzkoušené ctnosti a nezlomného rozumu, - všechno to dávné, uprchlé, prchavé, vzdušné, čeho slovo nevyjádří, to všechno zavřelo v hlubinách duše jako voda na ohni...

Daleké pouti krajem Čech, Německa, polními cestami sladké Francie do Dijonu, k bratrské duši z daleké Britanie, Astrikovi - Atanazovi, - k tichému hrobu svatého Martina

v Toursu, jenž i čertu byl ochoten odpustit viny, k svatému Dionysovi v Paříži, k relikviím svatého Benedikta ve Floriaku, údolími hor i rozlehlými rovinami Italie k Římu, k Monte Cassinu i Valla Luce, rovinami Panonie, lesy Polska... Ach, kde je konec té zemi stromů, trav, řek i pustin?

Hledání, věčné hledání! Ustavičné, ustavičné hledání v hloubi kamenných basilik, uvnitř černě zlatých, plných stojících andělů, - v jizbách důstojných obnegátů, kde není nic kromě vlhké zdi a proklečených prken v podlaze, na strmých stupních císařského trůnu, na vysokých stupních papežského křesla, v zámcích divokých, skrytě vraždících králů, kteří po hostině klidně usínají nad sklepeními, plnými ryku jejich zajatců, životních spoluzávodníků s vyloupanýma očima, v děrách barbarů, v táborech bojovníků

zakutých v železo, uprostřed zvířat a zvířatům podobných osadníků v divoké pustině. Trojzvuk violy se povznese výše, výše. Stával se vybíravý, nevypočitatelný v svých cestách, nevyrovnatelně krásný, strašně rozkazující. Naplnil sebou všechnu slabost duše, chabost srdce, ovládl vůli sněním. Ptal se jako lidský hlas, vox humana, jako neuprositelný inkvisitor :

„Poutníče, co máš v ruce? Čeho jsi dosáhl? Poutníče, hledající nebe na zemi, zdalipak jsi našel?“

Při tom hlase ubylo bolesti ztýraného člověka, bolesti, žalující v své porážce:

„Nic nemám, ó ukrutníku! Nahý jsem a ode všud vyhnán! Nemohl jsem na zemi nalézt Boha. Proto již chci odejít k němu do nebe.“

Hlas violy se spustil níže - níže. Zasmál se

děsivým chichotem. A onen smích, pronikající zemi, nebesa i propasti, stál dlouho nad poraženým člověkem.

A dozněl poslední z jeho výkřiků, mění se melodie. Jsou v ní pole zlatým obilím porostlá, kdesi nad pramenem Žurinem, kdesi poblíže hory Oseku. To jedno jediné bylo skutečnou jistotou. Tam, za dětských dní! Všechno ostatní - temným dětstvím. Jenom tam svítí slunce, jenom tam se rozeznávají doubravy zpěvem ptáků, jenom tam se smějí lidé. Jenom tam vře pravdivý hlas práce, prudkost života, jenom tam je vidět cíl všeho. Veselí mladosti, radost sil v rozkvětu vane z rozevřených oken dusných jizeb, kde se přelévá víno, odkud je slyšet křik mocných mužských hrdel a radostný ženský smích. Dovádívá písnička vyletuje otevřeným oknem. Smějí se ty veselé hlasy pochmurnému

chodci, který co nejrychleji jde v svou věčnou dál, touže po Bohu. Ach, z té přepodivné hudby vystoupil dívčí tvar. Půvabně modré oči se zahleděly v hloubce snu do vyhaslých očí, očí vyplakaných nad bídou světa, do očí, které by chtěly do sebe pojmouti propast nebes. Ptají se na něco nenasytně zajímavého, jako kdysi na kvetoucí české rovině nad blyskotavou tamější vodou. Spadává s ramen bílá tkanina, klesá s beder sukně a nahé tělo se blíží.

„To jsi ty, můj kníže, jasný panici?“ šeptají karmínové rty. „Kam jsi odešel z našich pahorků nad Cidlinou? Proč jsi nechtěl mých rtíků, mého laskání, na něž jsem v temných nocích čekala? Vzpomínáš na můj úsměv, na můj drobný, radostný úsměv, jen pro tebe jediného v tlukotu srdce pěstovaný?“

Marno zavírat červená víčka! Obraz úsmě-

vu, zbloudilého na ona růžová ústa, lesk jasných vrkočů, které ozlatil paprsek jarního slunce, v hlubině očí trvá a s krví plyne v žilách. Na vlnách hudební rozkoše proniká do prsou živý, dívčí hlas. Radostí vztáhla se paže k vidění.

„Odejdi ode mne!“ prosí zprahlá ústa. „Jsem nešťastný poutník, jdoucí do jiného světa, kde přebývá Bůh mé pravdy. Jsem osamělý tulák, hledající smrti v Kristu!“

„Proč jsi mne nechtěl, mladý vladaři, nejkrásnější z králeviců země?“

„Hledal jsem na světě spasení světa - a nemohl jsem nalézt. Chtěl jsem lidský rod pozdvihnout svými pažemi k nebi. Chtěl jsem království Boha věčného přenést na zemi a usídlit je mezi lidskými plemy.“

„Ach,“ vzdychl kouzelný stín. „Hleděla jsem tolikráte zpod černé střechy svého ro-

diště, když jsi šel zadumaný po břehu řeky. Hleděla jsem skrz pramínky slz, když jsi odjížděl na svém černém koni. Milovala jsem tě až k šílenství. Kolikrát jsem šla po tvých stopách do vonějícího zahájí, kolikrát jsem tě hledala, abych jediné tobě dala všechno své kouzlo, horoucí nahotu svého těla, svoji nenasycenou vášeň, s níž jsem snila jen o tobě jediném. Odešel jsi, mnichu, zahleděný do nebe!“

Opět spatřil své nejtajnější peklo, i tolikráte vysněnou, na zemi již nejsoucí šťastnou zemi. Vzdechaly tam lepavé jarní lístečky bříz a bledé letorosty jalovce vyháněly k rozkoši nahá těla. Mladá kalina, která vystoupila na svět z mateřské lodyhy a zářila pod nebeským blankytem ve vůni konvalinek, koupala se tam tančíc lahodně a zvolna jako děvčátko neposkvrněné ani muž-

ským pohlažením, rozpínající po prvé přezky oděvu pod vášnivým pohledem.

„Odešel jsem!“ křičel, co měl v prsou dechu. „Musil jsem vystoupit proti zničení lidského rodu! Satan vystoupil proti Bohu! Antikrist mířil na zničení papežství a císařství! Konec světa byl blízký! Kdo měl vzít na sebe obranu Ukřižovaného? Kdo svou bytostí měl zaelonit nešťastné? Kdo měl vykoupovat nevinné? Hle, já sám! Cožpak jsem měl dopustit, aby satan zvítězil?“

Pojednou zazněl tajemný hlas, jiný, neznámý, zásadní, základní, a k němu se připojily jiné, různé hlasy, znějící s nevýslovnou silou. Děs, hrůza, strach - se vyronily z pěti strun violy. Bolest, furie, šílenství se řítily jako splašená plemena na jiná plemena v smrtelném boji. Vztek, vražda, požár, zvířecí násilí, zrada, podvod, krutost se vyřítily

ly na posluchače z těch strašných pěti strun. Triumf divoké a slepé dobytčí síly zatroubil pod stenem - „umírám, umírám!“ - nad ženským pláčem a křiklavým nářkem malých dětí. Apoštol se vyspal a procitl ze snu. Zvedl hlavu. Naslouchal.

Melodie violy již ustala, ale dosud trval rozruch duše, působící vnitřně a rychleji než sama hudba. Myšlenky a city byly rozprchlé a trpké, jakoby cizí, násilím do duše vnučené. Možno říci, že vnějšek hudby se stal duši vnitřním hudebním chvěním. Tajemství vlivu hudby bylo jako smyčec, přejíždějící po duši jako po strunách. A té hudbě samé duše se stalo všechno očividným a blízkým. Síla zlého se ukázala před očima v celé své ohyzdnosti. Chladný mráz rozvahy spálil všechny o sobě jsoucí city. Tvrdý egoismus hleděl hluboce a chytře na každý

skutek života. Sklonila se vladařská pýcha jako železná kuna, jednou provždy utlučena mlatem vůle.

„Proč jsem já, proč jsem nezůstal knížetem na Libici? Kde jsi můj černý koni? Proč jsem se nepomstil nad Vršovci, třebaže již rok za mnou se kouří z krve bratrů?“

„Proč jsem nezahnal ty zbojníky z našeho knížectví, já, syn knížete a vnuk bavorské kněžny?“

„Proč jsem nešel s přemoudřelým Gerbertem ke stupňům papežského trůnu, ale šel jsem osamělou cestou Nilovou i Brunonovou?“

„Proč jsem se nestal popichovačem a pochlebníkem císaře Otty, ale utíkal jsem před jeho láskou?“

„Proč jsem nešel stopou Sobieborovou a nevedu duši polského vládce, ale utíkám před jeho láskou?“

„Proč jsem nešel s Crescentií, aby byl z Říma navždy vyhnán Otta a já zasedl na trůně Jana XVI.“

„Proč jsem nezůstal na Aventině, ale toulám se zde v těch lesích bez hranic?

Ale co bych dělal na Aventině, kdybych tam byl znova? Co bych tam dělal? Nebyly by to činy šíleného? Spěchat s vyplněním cizích rozkazů, jako jiný pospíchá na hostinu? Čím horší služba, tím radostněji ji vykonávat? Týdny s největší péčí čistit kuchyň; misky i nádobí umývat, jako kuchtík za vší kuchyňskou posluhou běhat, vodu pro bratry čerpat za svítání, dříve než se probudí, a tiše ji do džberu nanosit? Večer, ráno, v poledne nosit těžká vědra ke stolu? Vyprošovat si u opata milost sloužit celé řeholnické společnosti, ráno, v poledne, večer? Nedovolit vlastní myšlenky, nemít

vlastního citu a veřejně a nahlas nejtajnější skrytosti představeným zjevovat? Za jedinou činnost ducha mít rozvažování jistoty ctnosti i hříchů? Klásti pod dům své duše základ takové pokory, že mimo ni nebylo již nic, kromě pustiny u rumiště?

Nebo jít cestou obezřelého Gerberta a v mladíku probouzet touhy císařské, rozněcovat jeho žádost i myšlenky, ovládnouti a řídit svět dnem i nocí s ním přebýváje jako soudruh nepostradatelný a nejdražší, na zámcích i v palácích, trávě v podzemí basiliky svatého Klementa noce i dni na číhané, a učit ho jedině své vlastní pokoře a odříkání se rozkoši tohoto světa? Nezvyšovat v něm sílu a moc, nerozněcovat v něm řeckou ctižádostivost a římskou vášnivost, ale vštěpovat mu ctnost moudrosti, spravedlivosti, mužnosti a střízlivosti, čtyři květy řeholnické duše?

A dnem i nocí, když davy lidu, tlačící se k němu, na chvíli ustaly, svatými rozmluvami ho obklopit, aby císařství i vladařství neměl za nic velikého, aby neustále pamatoval, jak smrtelným je člověk, jak i ten nej-mocnější a nejkrásnější se promění v prach, bude hnilobou a potravou červům?

Učit ho širokými a nezvratnými důkazy, že je povinen, zaujímaje tak vysoké křeslo, být otcem ubohých a sirotek, ochráncem vdov, báti se Boha jako rozvážného a spravedlivého soudce, milovat ho jako dobrotivě odpouštějícího viny, a pozorně hledět na to, že do života věčného vede úzká cesta?

Připomínat bez konce tomu drahému synovi, aby pohrdal statky dočasného života a prahl po věčnosti, hledal jedině toho, co nepomíjí - a nepřikládal svého srdce k věcem zdejším a pomíjivým?...

Jako když se klade prst na strunu violy, zkracuje ji a zvuk z ní vydobytý je vyšší, právě tak tlakem toho vnitřního pobouření, zlověstné myšlenky dospěly svého vrcholu. Smělý pohled přehlédl nejvzdálenější horizont.

„Zdaližpak mne sem nezahnala má hrdost?“

„Zdaž netoužím být vyvýšen nad Otrika, Adalberta, Brunona, Romualda, nad Lva, Jana Kampanina, Jana Kanapara, Strata, Jakuba z Afriky, nad Nila, nad svatého Alexeje?“

„Zdaližpak vnitřní rozhodnutí zastínit je všechny mi ukázalo, abych si vybral smrt jako cíl a hlásání evangelia jako prostředek? Běda mi pro mou pýchu!“

Zastenal nešťastný, padaje tváří k zemi. Nesmírnost porážky dusila jeho duši. Strach stanuv na straně proti vítězství vytlačil mu

krůpěje potu na čelo. Tělo se zachvělo, stávajíc se slabým jako hadr. Duše stanula v prázdnu, prokleta a sama, odevšud vyhnána jako žebrák, psy vyštvaný z lidských dvorů v strašnou poušť zimy.

Z mdloby probudil apoštola lidský křik.

Ach - v prsou probudil radostnou ozvěnu.

Přibíhal veliký dav, nesa oštěpy, kůly a kamení. Obklopil velkým kruhem ze sna procitlé. Pohanský kněz, jemuž Poláci zabili ve válce bratra, přiběhl první a stanul v čele. Na jeho pokyn dav svázal apoštola i jeho tovaryše. Vedli je na přilehlé návrší.

V té chvíli hluboký pokoj se vrátil do apoštolovy duše. Veliká statečnost, dozrálé to ovoce ctností pěstovaných po celý život, procitla z mdloby. Uklidnilo se srdce. Radost prostá, mocná a vysoká se rozesmála v prsou a nevylicitelné nadšení prostoupilo tělo, když do

těla, postranky svázaného, vstupoval Kristus Pán, krácející na horu smrti: Slovo pozdravení, politování a potěchy, slovo modlitby k Jedinému Bratru v prostoru i ve věčnosti - vystoupilo na rty.

Skutečností se stal sen celého života.

Vojtěch se stal Kristem, visícím na kříži!

Uslyšel hlas:

„Neboj se!“

„Dej mi být Tebou, a Ty buď mnou!“

Ozve se svatá ozvěna:

„Amen.“

V davu, vrhajícím na něho hrudy země a písek, uzřel apoštol oči převozníka Smutka.

Pochopil. Oči tam toho naplnila nejistota rozčarování, smutek, neboť to nebylo jeho vítězství.

Lidský křik se stával nenávisťnějším. Tváře byly upachtěné, žádostivé pomsty. Byli to

možná potomci těch Jutů, kteří přibyvše po lodích v tu stranu, spálili své lodice, aby neměli na čem se vracet zpět do divokého kraje. Byl to možná lid, přišlý z pustin východu...

Pohanský kněz první udeřil zaostřeným oštěpem. Za ním jiní hodili těžká kopí, žerdě, z daleka přinešené.

Obdržev sedm strašných ran, přijal apoštol těmi údery smrtelný sen. Dav rozsekal na kusy jeho tělo. Části hodil do vody. Useklou hlavu nabodl na žerd.

DOBŘÉ DÍLO svazek stodvacátýšestý

V listopadu léta Páně 1937

Z polštiny přeložil J. Janouch. Frontispice do dřeva vyryl Michael Florian. Podle osnovy A. Lískovce vytiskla knihtiskárna Jana Muchy ve Vel. Meziříčí. Na skladě u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. Bylo vytištěno: A 50 výtisků na ručním papíře, B 150 výtisků na velínu, C 400 výtisků na papíře dřevaprostém. - DEO GRATIAS

